

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ

Примљено: 4. 9. 2023.

Орг. јед.	Српска	Јакоб	Бродски

Рецензија рукописа *Живот је жив: ка новим читањима дела Анђелка Крстића*, ауторке
Мирјане Бојанић Ћирковић

Књига *Живот је жив*, ауторке доц. др Мирјане Бојанић Ћирковић, посвећена је ствараоцу који припада књижевноисторијском простору Старе и јужне Србије; тачније, реч је о једној од средишњих фигура књижевности овог времена (крај 19. и прва деценија 20. века) и простора. У основи монографије је методолошки иновативно и интегрално научно проучавање вредног дела стваралачког опуса Анђелка Крстића, без изостављања његовог доприноса историји (историографији) и култури пре свега српске науке и српске књижевности. Уједно, монографија израста из синтеза проучавања књижевности Старе и јужне Србије афирмисаних научним пројектом „Новија књижевност Старе и Јужне Србије до Другог светског рата” и низом научних скупова организованих у оквиру Универзитета у Приштини, са привременим седиштем у Косовској Митровици, чији су чланови научног одбора и уредници зборника били и професори Департмана за србистику Филозофског факултета Универзитета у Нишу (проф. др Драгиша Бојовић). Монографија ауторке Бојанић Ћирковић резултат је научног проучавања књижевне прошлости и садашњости у оквиру научног пројекта Огранка САНУ у Нишу (О-19-18), чији је руководилац проф. др Горан Максимовић. На индивидуалном истраживачком пољу, ова монографија је резултат ауторкиног вишегодишњег проучавања дела Анђелка Крстића, започетог приређивањем његових изабраних дела за едицију *Десет векова српске књижевности*, у издању Матице српске.

Монографија је насловљена цитатом из капиталног дела Анђелка Крстића, романа *Трајан*, и сублимира Крстићеву свеколику поетику: реченицу *Живот је жив* изговара главни јунак романа, констатујући победу слободе и слободних опредељења човека Старе Србије, израслог на простору сусрета ратова, вера и нација.

Рукопис садржи око две стотине страна (у прелому), које су распоређене у десет одељака.

У уводу је представљена идејна нит ауторкиног истраживања; наведене су све важне околности настанка ове монографије и укратко је појашњен садржај и редослед одељака.

Најзначајније дело Анђелка Крстића, роман *Трајан* (1932), обрађено је у првом одељку монографије, са аспекта технике епског приповедања као суштинске одлике овог дела. Епску технику обликовања дела које се, у исти мах, подједнако аргументовано може назвати и романом епопејом, и романом хроником, историјским романом, сагом о Радевићима и сл., ауторка разматра у релацији са *епском* мисијом Анђелка Крстића, која се тицала афирмације и утемељења језика и образовања путем отварања српских школа у Дримколу (на простору данашње Северне Македоније). У овом одељку ауторка указује и на елементе модернизације приповедног поступка Анђелка Крстића, чије је дело углавном сагледавано у оквирима социјалног реализма. Иновативност се превасходно односи на употребу унутрашњег монолога и тока свести. Од осталих елемената значајних за интегрално тумачење романа *Трајан* истичемо

присуство фолклорних елемената и наративно обликовање Трајановог лика као амбивалентног равног јунака и лика у развоју.

Други одељак монографије посвећен је јунакињи епског света Крстићевог дела, жени – печалбаревој, Трпковици, Трајковици, Биљани, односно читавој галерији јунакиња у прози Анђелка Крстића, раније неправедно скрајнутих у проучавањима Крстићевих дела. Нарочита пажња је посвећена функцијама женских ликова у приповедном свету Крстићевих приповедака и романа.

Са аспекта приступа проучавању дела Анђелка Крстића, најиновативнији је трећи одељак монографије, усмерен ка скривеним наративима прозе овог писца. Пажљивим читањем Крстићевих дела ауторка (раз)открива скривене рукавце и дубља значења Крстићевог наратива; она су обликована у укрштају фолклорних, религијских, социјалних и психолошких погледа на јунака обликованог у бурном историјском раздобљу.

Наредна два одељка монографије (4. и 5) усмерени су ка документарној (аутобиографско-мемоарској) прози Анђелка Крстића. Документарност је овде сагледана: 1. експлицитно, као жанровско одређење и 2. имплицитно, у контексту иманентне поетике Анђелка Крстића. Ауторка је истакла елементе Крстићеве модернизације самог жанра мемоара, као и вишеструку вредност овог вида Крстићевог стваралаштва, која се огледа у жанровској комплексности, *слици* приватног, јавног и војничког живота Старе Србије, као и у комуникативности Крстићевих *Сећања*, односно њиховом рецепцијском учинку.

Седми одељак монографије носи наслов „Шта књижевно дело заборављених писаца може рећи савременом читаоцу?“. Овај одељак монографије настоји да дело писца који приповеда о нама далеком свету *епске* Старе Србије приближи савременом читаоцу кроз подједнако указивање на његове *модерне* елементе, и на његов свеколики значај за сазнање и спознање једног хронотопа који је много више од географског простора и представља заборављени систем вредности. Управо из намере приближавања дела Анђелка Крстића савременом читаоцу, ауторка уводи поглавље о животу и раду овог писца, библиографију његових радова, библиографију радова о његовом стваралаштву, као и специфични поетички појмовник о делу Анђелка Крстића.

Изнета запажања воде ка закључку о научном доприносу ове монографије и њеној инспиративности за даља проучавања заборављеног, а значајног ствараоца српске књижевности. Стога је препоручујемо за штампу и рецепцију у ширим читалачким круговима.

У Нишу, 4. 9. 2023.

Проф. др Драгиша Бојовић
Филозофски факултет Универзитета у Нишу